

Det finns en revolutionär kraft i Barnkonventionen

Hej Ylva Mårtens, du har jobbat på Sveriges Radio i mer än 40 år och är mest känd för programmet Barnen.

Nu har du skrivit boken *Vad säger barnen? Varför?*

Text: Anna Fredriksson | Bild: Kenny Bengtsson | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 3 2015](#)

– Jag ville dela med mig av mina erfarenheter. Det är en personlig handbok om konsten att intervjua barn men också en bok om förhållningssätt till barn, om barns yttrandefrihet och om hur vi kan göra barnperspektivet tydligt. Jag har precis fått barnbarn och till dem säger vi: Vad säger kossan? Vad säger hunden? Men: Vad säger barnen? det säger vi nästan aldrig, så jag är mycket nöjd med titeln. Vi måste lyssna på barnen. Föräldrar lyssnar på sina barn, men de ställer ofta retoriska eller ledande frågor och då får de inga spännande berättelser. Man kan föra samtal med barn. De fattar.

Du tar upp vår syn på barn och en lång rad nedsättande uttryck som hör ihop med barn, till exempel att vara på sandlådenivå eller lillgammal. Hur kan vi göra för att bli mer respektfulla?

– Vi måste sluta med de nedsättande metaforerna, "vad barnslig du är" skulle kunna betyda "vad kul du är" istället för "vad dum du är", tycker jag. Man får ta sig tid, fundera på hur man pratar med barn, vad man använder för ord när man beskriver barn. Om vi talar om en flicka som är tio år då säger vi ofta "en liten flicka" och betonar litenheten, det ska vi sluta med. En flicka som är tio år är ganska stor, känner sig stor. Att hon är barn vet vi ju. Vi ska betrakta barn som individer. Men det där tar tid. Det föräldrar gör och som jag ogillar, är att de pratar om sina barn i tredje person. De distanserar sig när barnen är närvarande. Barnläkare gör inte så, de

inkluderar både barn och föräldrar i samtalet. Alla skulle vinna på om vi gjorde så.

Du föreläser för personal inom vård och socialtjänst? Vad kan de lära av dig?

– Att när det är väldigt strikt då kan det lätt bli förhör. Vem vill bli förhörd? Då låser man sig. Det är mycket komplicerat att prata med barn som varit med om svåra saker men man måste ändå försöka dela med sig något av sig själv. Skapa kontakt. Vara en person. Det är bra med professionalisering men barnet kanske inte vill berätta om du distanserar dig för mycket. Du ska så klart inte ställa ledande frågor eller värdera, men vara där som människa. Vilken liten kort och snabb intervju jag än gör, så ska det framgå att jag är väldigt intresserad av vad just du vill säga. Inga barn ska behöva märka om det är stressigt och många andra som väntar.

Kan vi prata med barn om allt, är en fråga som återkommer i boken. Vad är svaret?

–Ja i princip, men det beror på många saker som tid, miljö och vem det handlar om. Vi kan inte börja med de svåraste sakerna. Vi kan alltid fråga om vi får fråga, säga att: "Om det är någon fråga du tycker är obehaglig, så säg det." Men om man måste veta, då får man lirka och ha gott om tid på sig. Och upprepa frågan. Om du inte ställer de svåra frågorna till barnet så märker hen det och då blir du istället feg och får inte det förtroende som behövs. Men det krävs erfarenhet.

Varför las programmet Barnen ned?

– Av byråkratiska skäl, skulle man kunna säga. UR hade rätt till mer sändningstid. Då kunde man inte ha två dagar med barnperspektiv på samma sändningstid. Jag kan förstå det. Men de senaste åren blev programmet Barnen lite för ensidigt, barnen som medverkade var ofta utsatta barn. Det är viktigt, men att bara fokusera på de negativa sidorna av barndomen ger en falsk världsbild. Vuxna skulle lära sig lyssna på alla slags erfarenheter, även glada, var min tanke. Att alla barn

skulle komma till tals. Vi var bra på att visa att det går att göra bra journalistik med barnperspektiv utan att skada barn. Vi har varit noga med respekten och tilltalet. Sedan kan man fundera över: Ska vi ha en speciell barnhörna? Det finns tyvärr inte så stort intresse för ungas röster i andra program. Men just nu håller jag i kurser och seminarier på Sveriges Radio och hoppas att folk vill lyssna på mina erfarenheter. Mycket är upp till chefers och enskildas initiativ. Barn och ungdomar räknas tyvärr inte in i mångfaldsbegreppet idag. Där ingår kvinnor, hbtq-personer och personer med annan etnicitet, men inte barn. Barn har ju ingen rösträtt, så det finns verkligen skäl att lyssna på dem. Andelen barn i Sverige växer, de är nu över två miljoner. Dessutom kommer en stor andel unga från andra länder, eller med föräldrar från andra länder. Vi skulle kunna nå deras föräldrar, som ofta flytt hit för sina barns skull, genom barnens berättelser.

Vilken fråga skulle du velat att jag ställde till dig?

– Ingen journalist har hittills frågat mig om slutkapitlet i boken: Barnet i mig som innehåller några nycklar till det jag håller på med. Där undersöker jag min egen barndom. Lär känna mig själv som 3-åring när mamma och pappa skickade mig på barnpensionat, ett slags privat barnhem, där barn fick vara när föräldrar ur överklassen ville vara för sig själva. Jag trodde jag skulle stanna där för gott. Jag gjorde en dokumentär om företeelsen "barnpensionat" som fick stort gensvar. Du måste känna dig själv för att kunna göra riktigt svåra intervjuer.

Vad tror du om framtiden?

– Det är en ständig kamp för att barn ska få medverka i radio. Jag hoppas att det blir lättare när Barnkonventionen blir lag. Jag tror här finns en revolutionär kraft!

Anna Fredriksson

anna.fredriksson[at]socialpolitik.com

